
DE CRUIJFF KRANT

Speciale Onderwijseditie | 2026 | Hogeschool van Amsterdam

VAN VOETBALICOON TOT ONDERWIJSVERNIEUWER

Hoe Johan Cruïjff zijn visie op het veld vertaalde naar een revolutie in het onderwijs.

Johan Cruïjff (1947–2016) – Visionair op én naast het veld.

Door Tinos Siontis

Mislukking

Voordat Johan Crujff het gezicht werd van het totaalvoetbal, was hij een jongen uit Betondorp die zijn plek probeerde te vinden in de klas. Zijn nalatenschap als opleider en onderwijsvernieuwer krijgt meer betekenis wanneer je teruggaat naar zijn eigen schooltijd, gekenmerkt door een moeilijke perioden.

Op de Oosterpark-Ulo begon het al stroef. Crujff bleef zitten in de eerste klas. Doubleren was daar niet mogelijk, waardoor hij de school moest verlaten. Hij kon het niveau van de Ulo prima aan, mits hij zich voldoende zou inzetten. Maar precies daar wrikte het. Stilzitten, luisteren, aanpassen aan een systeem dat weinig ruimte bood voor eigenheid, het paste niet bij hem (Kok, 2019).

Een jaar later, op dertienjarige leeftijd, schreef zijn moeder Nel Crujff hem in op de W.Y. Bontekoe-Ulo, naast het Tropenmuseum. Een praktijkschool waar handvaardigheid en timmeren centraal stonden en waar veel leerlingen simpelweg hun leerplicht uitzaten. Voor een jongen als Crujff was dit te weinig uitdaging. Hij bleef er dan ook vaak weg. Niet uit onvermogen, maar uit verveling.

Op veertienjarige leeftijd volgde een nieuwe poging: de Frankendael Ulo, dicht bij huis. Een school met extra structuur, bedoeld voor kinderen met concentratieproblemen. Daar gingen zijn prestaties vooruit. Met meer begeleiding en duidelijkheid kon hij zich beter focussen. Toch hield ook dit geen stand. Na tweeënhalft jaar besloot zijn moeder hem van school te halen. Waarschuwingen, gesprekken en aanmoedigingen hadden niet het gewenste effect. Drie middelbare scholen, drie keer vastgelopen. Verdergaan was zinloos; hij was inmiddels ouder dan de toenmalige leerplichtige leeftijd van veertien jaar.

Maar juist in deze ogenschijnlijke mislukkingen schuilt een belangrijke kern van Crujffs latere visie.

Op zijn vijftiende dwong hij zijn eerste profcontract af bij Ajax. In dat contract stond een opmerkelijke bepaling: als hij zijn best zou doen op school en zijn Ulo-diploma zou halen, zou hij een premie van 500 gulden ontvangen. Het was een duidelijk signaal van het Ajax-bestuur, en vooral van zijn moeder, dat maatschappelijke ontwikkeling minstens zo belangrijk was als doelpunten maken. Crujff haalde zijn diploma uiteindelijk niet. Maar de intentie achter die afspraak is veelzeggend: talent alleen was niet genoeg; vorming als mens telde evenzeer (Kok, 2019)(OpenAi, 2026).

Rol van Cruijff als opleider

Cruijff wist als geen ander hoe het voelt om niet in het traditionele onderwijssysteem te passen. Hij had ervaren wat er gebeurt als onderwijs geen aansluiting vindt bij talent, motivatie en praktijk. Misschien is het daarom geen toeval dat hij later een van de grondleggers werd van onderwijsinitiatieven waarin sport en studie niet tegenover elkaar staan, maar elkaar versterken. Met de Johan Cruyff Academy en andere opleidingsinitiatieven creëerde hij een omgeving waarin jonge sporters wél hun diploma konden halen, zonder hun sportdroom op te geven.

Die overtuiging kreeg concreet vorm toen Cruijff eind jaren negentig het initiatief nam om zelf onderwijs te gaan ontwikkelen voor sporters. In 1998 ontmoette hij tijdens bij Jumping Amsterdam zijn oude ploeggenoot Wim de Wit, die inmiddels docent was in sportmanagement, sportorganisatie en sportmarketing. (De Wit, z.d.) Cruijff gaf aan dat hij ook iets in het onderwijs wilde betekenen, specifiek voor topsporters die net als hij moeite hadden gehad om sport en school te combineren. De Wit reageerde aanvankelijk sceptisch: volgens hem was Cruijff te chaotisch en niet duidelijk genoeg om zelf les te geven. Cruijffs antwoord was veelzeggend: "Daar heb ik jou toch voor." Dit was het begin van de Cruijff University.

Wat ooit begon als een kleinschalig initiatief is in de meer dan twintig jaar sinds de oprichting van de Johan Cruyff University uitgegroeid tot een volwaardig internationaal onderwijsnetwerk dat duizenden studenten heeft opgeleid. De organisatie werd later hernoemd tot Johan Cruyff Academy om de plek binnen de Nederlandse hogescholen beter te positioneren, en vormt samen met Johan Cruyff College (mbo-niveau) en het internationale Johan Cruyff Institute (masterprogramma's) de kern van wat tegenwoordig Cruyff Education heet. Deze academische takken bieden opleidingen aan op verschillende niveaus waarbij sport en studie gecombineerd worden en zijn verspreid over meerdere steden in Nederland en daarbuiten, met aangesloten instituten in onder meer Barcelona, Mexico en Peru. Inmiddels hebben meer dan 10.000 studenten deelgenomen aan programma's die focussen op sportmanagement, sportmarketing, football business en coaching, en is het onderwijsaanbod uitgebreid met blended en online trainingen om ook internationaal tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar sportprofessionals en leiders binnen de sportindustrie. De groei van dit netwerk toont aan dat Cruijffs visie, dat sport en studie elkaar moeten versterken en voorbereiding op een loopbaan ná de topsport centraal moet staan, niet alleen levensvatbaar was, maar een blijvende impact heeft gekregen binnen het onderwijs (Cruijff institute, 2016)

Sociale verantwoordelijkheid

Johan Cruijff gebruikte voetbal en sport in het algemeen niet alleen om te winnen, maar vooral om mensen iets te laten inzien. Een veelzeggende anekdote, verteld door Ruben Jongkind en Wim Jonk bij een aflevering van Voetbal International over Johan Cruijff (2021), laat dat scherp zien. Cruijff had ooit gezwommen met een zwemster zonder armen en benen. Hij had er persoonlijk voor gezorgd dat zij over de juiste hulpmiddelen beschikte, zodat zij tóch het water in kon en kon zwemmen. Niet uit medelijden, maar uit overtuiging: iedereen moet de kans krijgen om zich te ontwikkelen, ook als de omstandigheden verre van ideaal zijn. Later vertelde Cruijff dit verhaal aan anderen, vaak aan jonge spelers of mensen die klaagden over druk, stress of tegenslag. Zijn boodschap was helder en confronterend: als je dit ziet, heb jij het helemaal niet zo moeilijk. Door te relativëren en perspectief te bieden, liet hij zien dat mentale weerbaarheid en dankbaarheid net zo belangrijk zijn als talent. Deze anekdote illustreert zijn maatschappelijke betrokkenheid, maar ook zijn rol als opleider: Cruijff gaf zelden les in de klassieke zin, maar leerde mensen denken, kijken en verantwoordelijkheid nemen. Precies die levensles, ontwikkeling gaat verder dan prestaties alleen, vormt de kern van zijn onderwijsvisie, waarin sport werd ingezet als middel om mensen niet alleen beter te maken in wat ze doen, maar ook in wie ze zijn.

Inspirator en verbinder

Ricardo Moniz, voormalig voetbaltrainer en uitgesproken Cruijff-liefhebber, verwoordde in een aflevering van Voetbal International wat velen rond Johan Cruijff voelden, maar moeilijk konden uitleggen (2021). Johan Cruijff was volgens Moniz elektrisch: iemand met een energie die een ruimte onmiddellijk veranderde. Hij was altijd beslissend, maar wat Moniz vooral raakte, was Cruijffs diepe gevoel van verantwoordelijkheid. Niet alleen om wedstrijden te winnen, maar om ervoor te zorgen dat mensen, spelers, staf, publiek, met een goed gevoel naar huis gingen.

Voor Moniz was Cruijff meer dan een groot voetballer of trainer, hij was een inspirator en verbinder. Een film uit 1972, waarin Cruijff en zijn team alles wonnen en het spel opnieuw definieerden, maakte op hem een onuitwisbare indruk. Het was geen toeval dat Moniz daarna begon met het verzamelen van artikelen, beelden en verhalen over Cruijff als een vorm van dankbaarheid. Dankbaarheid voor iemand die het spel mooier maakte, mensen samenbracht en generaties liet nadenken over voetbal én over zichzelf. Die liefde was onvoorwaardelijk, zo benadrukte Moniz, niet alleen van hemzelf, maar van zijn hele familie.

Juist in dat inspirerende en verbindende karakter schuilt ook Cruijffs kracht als opleider. Hij leerde mensen niet door regels op te leggen, maar door hen te raken, te prikkelen en verantwoordelijkheid te laten voelen. Dat gold op het veld, maar net zo goed in zijn onderwijsvisie: ontwikkeling begint bij inspiratie, vertrouwen en het besef dat je samen beter wordt. Cruijff onderwees geen vakken, hij vormde mensen. En precies daarom blijft zijn invloed voortleven, niet alleen in prijzen of systemen, maar in de manier waarop anderen zijn gedachtegoed met overtuiging blijven doorgeven.

Waarom Cruijff zo groot is

Cruijff is zoveel meer dan de voetballer en trainer van Ajax of Barcelona. Cruijff is de inspirator. Voor mij zit zijn grootsheid niet alleen in wat hij won, maar vooral in wat hij achterliet. Hij veranderde de manier waarop mensen denken, over voetbal, over ontwikkeling en over zichzelf. Dat maakt hem tijdloos.

Wat mij persoonlijk raakt, is dat Cruijff begreep dat talent alleen niet genoeg is. Hij wist hoe kwetsbaar een topsportcarrière kan zijn en hoe snel alles voorbij kan zijn. Als topsporter herken ik dat. De focus ligt vaak volledig op presteren, winnen, beter worden. Maar Cruijff keek verder. Hij vond dat sporters ook moesten worden opgeleid als mens, voorbereid op een leven naast en na de sport. Niet als bijzaak, maar als kern.

Dat zie je terug in de scholen die hij heeft opgericht. De Johan Cruyff Academy en andere onderwijsinitiatieven zijn geen traditionele opleidingen, maar omgevingen waarin vertrouwen, flexibiliteit en verantwoordelijkheid centraal staan. Precies wat topsporters nodig hebben. Geen systeem waarin je je moet aanpassen aan school, maar onderwijs dat zich aanpast aan jouw ontwikkeling. Cruijff begreep als geen ander hoe het voelt om vast te lopen in het onderwijs, en juist daarom wilde hij het anders doen voor de generaties na hem.

Cruijff was een opleider zonder schoolbord. Hij leerde mensen kijken, nadenken en durven. Hij stelde vragen in plaats van antwoorden op te dringen. Dat maakt hem voor mij zo groot. Niet omdat hij alles wist, maar omdat hij anderen liet groeien. Als topsporter én student voel ik dat zijn gedachtegoed vandaag de dag nog steeds relevant is. Cruijff liet zien dat je het hoogste niveau kunt nastreven, zonder jezelf als mens te verliezen. En juist daarin schuilt zijn echte nalatenschap.

Bronnenlijst

- Kok, A. (2019). *Johan Cruijff de bibliografie*. Uitgever HOLLANDS DIEP en Over Amstel.
- OpenAi. (2026). ChatGPT(versie 3.5).[generativeAI]. <https://chatgpt.com/c/698cef24-f0c0-8326-b784-0ae091007f64>
- De Wit, W. (z.d.). *Interview over de oprichting van de Johan Cruijff University*. Minor waardecreatie in de sport van morgen.
- Koerhuis, M. (2021, 15 november) *Het academische gedachtegoed van Johan Cruijff gebaseerd op hoe hij was*. Johan Cruijff Institute. <https://cruyffinstitute.nl/nl/blog-nl/het-academische-gedachtegoed-van-johan-cruijff-gebaseerd-op-hoe-hij-was/>
- Cruijff Institute. (2016, 12 september) *Johan Cruyff University is now called Johan Cruyff Academy*. <https://johancruyffinstitute.com/en/latest-news/johan-cruyff-university-now-called-johan-cruyff-academy/>
- Redactie Parool. (2016, 14 april). *Cruijffblog: 'Johan en ik speelden als kind op straat in Betondorp'*. <https://www.parool.nl/sport/cruijffblog-johan-en-ik-speelden-als-kind-op-straat-in-betondorp~bb49ffe6/>
- Jongkind, R. (2021, 24 maart) *Dé anekdote die symbool staat voor die andere kant van Cruijff*. Voetbal International. <https://www.vi.nl/video/de-anekdote-die-symbool-staat-voor-die-andere-kant-van-cruijff>